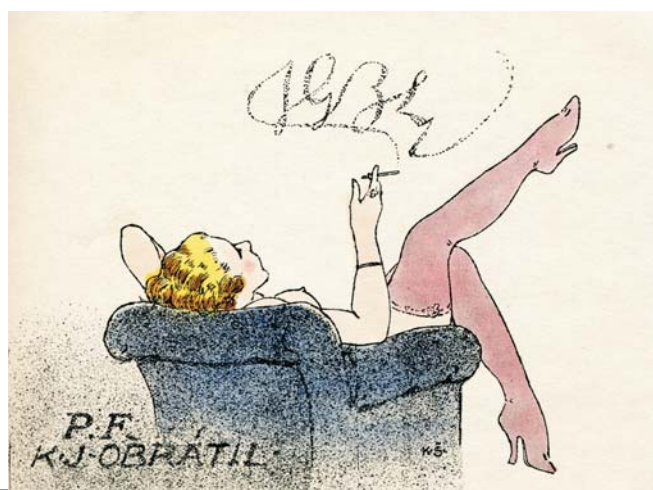

Slovácké muzeum v Uherském Hradišti děkuje za spolupráci při realizaci výstavy doc. PhDr. Kamilu Janišovi CSc., vedoucímu Ústavu pedagogických a psychologických věd Slezské univerzity v Opavě a současně Vás zve na besedu s ním ve čtvrtek 17. března 2016 v 17 hodin do Galerie Slováckého muzea.

Karel Jaroslav OBRÁTIL

/ Komenský erotické osvěty /
střípky ze sbírek

Slovácké muzeum v Uherském Hradišti
Vás zve na výstavu,
která se uskuteční 3. března – 3. dubna 2016
v Galerii Slováckého muzea, Otakarova 103,
Uherské Hradiště

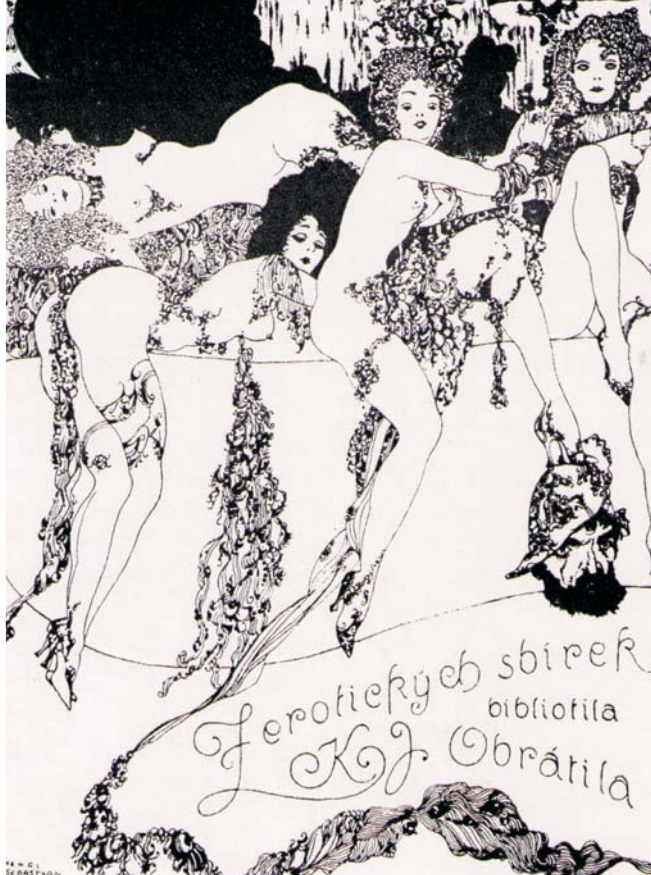
Karel Jaroslav OBRÁTIL

2. 11. 1866 Hukvaldy
5. 4. 1945 Praha

Učitel, kulturní pracovník, novinář, spisovatel, básník, sběratel a bibliofil, jeden z významných českých vydavatelů a překladatelů erotické literatury Karel Jaroslav Obrátil se narodil 2. listopadu 1866 v Hukvaldech na Moravě jako první ze sedmi dětí učitele Josefa Obrátily a jeho ženy Josefy (rozené Klučko ze Skalice). Celý rod se vyznačoval velkou společenskou aktivitou a vlastenectvím a z těchto kořenů nepochybně pramenilo i silné kulturní a vlastenecké citění, které ho provázelo po celý život. V příspěvcích do tisku a v překladech používal několik pseudonymů např. ABC, Alfa, Karel Jaroš, Jaroslav Olšanský a KJO.

Vystudoval reálné gymnázium v Přerově (1877–1881) a učitelský ústav v Příboru (1881–1885). Do svého prvního učitelského zaměstnání v Loukově u Bystřice pod Hostýnem nastoupil jako prozatímní produčitel na místní obecnou školu (1886–1888), následovala Bystřice pod Hostýnem (1889–1890), krátce Brno (1890, záskok) a Vizovice (1890–1894), kde pokračoval v osvětových aktivitách (Sokol, přednášky, divadlo, založil veřejnou knihovnu). Za účast na demonstraci (říjen 1893) byl uvězněn, suspendován a přeložen do Olšan u Strmilova (1894–1897). Zde se opětovně zapojoval do společenského života, organizoval divadelní představení, přednášel a půjčoval knihy. V roce 1897 se vrátil zpátky na Moravu do Zubří (1897–1899) a konečně rozvíjel všechny dosud skryté schopnosti zejména organizační (založení Sokola, vydání publikace Sokolský katechismus). Po tříleté zastávce na Střední měšťanské škole dívčí v Kyjově (1899–1902) více než dvacet let spojil s Uherským Hradištěm (1902–1926), kde nejprve vyučoval na střední měšťanské škole dívčí (později se stal ředitelem obecné a měšťanské školy chlapecké, od roku 1917), souběžně v letech 1902–1906 působil jako vedlejší učitel kreslení a krasopisu na zdejším českém gymnáziu. V Uherském Hradišti prožil nejen nejhezčích dvacet let svého života, ale také poznal zákeřnost, zlobu a zášť, a zažil i největší osobní tragédii, tragické úmrtí jediného 15letého syna Drahomíra Mečislava (23. 8. 1901 – 16. 6. 1916).

V mládí psal básně. V době učitelského působení ve Vizovicích, dokonce vydal i básnickou sbírku s názvem *Májová dešť* (1891). Jako pedagog se věnoval moderním metodám výuky kreslení, byl aktivním funkcionářem Sokola, zajímal se o historické památky Uhersko-hradištska, byl velkým obdivovatelem T. G. Masaryka, psal práce o J. S. Macharovi, K. H. Borovském, založil list *Nová Slovač* (později vy-

cházel jako *Zájmy Slovače*). Jeho největší vášní však bylo sběratelství „erotického folklóru“. Nesouhlasil s některými měšťáky, kteří spatřovali v literárním vyjádření erotiky urážku vlastních mravů a cti a nikdy mu jeho svobodomyslnost neodpustili. Z tohoto důvodu bylo proti němu přes čtyři roky vedeno disciplinární řízení. Byl obviněn z perverzности a chování nedůstojného učitele. Šlo o vykonstruovanou obžalobu, takže nakonec byl zproštěn viny. V roce 1924 vydal ještě vlastním nákladem sbírku erotik *Erotická ex libris*.

V roce 1926 se z Uherského Hradiště odstěhoval natrvalo do Prahy. Zde se začal plně věnovat pořádání své ojedinělé sbírky erotik a s ní spojené literární činnosti (*O některých anglických bibliofilích a trochu i o sobě*, 1929; *Kryptadia: příspěvky ke studiu pohlavního života našeho lidu*, 1932–1939). Překládal z francouzštiny a němčiny (např. *Dějiny prostituce* od Pierra Dufoura). Sestavoval literární výbory z literárních děl známých předních autorů, tzv. čítanky, které opatroval úvod a poznámkami. Byl činný i jako výtvarník – navrhl tři nástěnné kalendáře s bohatou lidovou ornamentální výzdobou a byl zřejmě i autorem plakátů. Pro sebe a svou rodinu navrhl několik ex libris. Za své kresby byl několikrát odměněn na četných výstavách, např. ve Vyškově (1902) a v Kyjově (1902) získal stříbrnou medaili, v Kroměříži (1905) na Krajině výstavě diplom, v Třebíči (1903) získal bronzovou medaili.

Sám také fotografoval, protože malování podle fotografie se v tehdejší době výrazně rozšířilo. Také dělal fotografické akty, přičemž modelem mu stála jeho žena.

Za okupace byl zatčen gestapem, poprvé v roce 1941 kvůli své sbírce. Gestapo mu v jeho pražském bytě Na Cibulce zabavilo převážnou část knihovny, zvláště tu erotickou. Podruhé za svoje protinacistické aktivity, kdy byl 6. března 1945 odvezen do Pečkárný a do měsíce, 5. dubna, zemřel po mučení na zápal plic ve vězeňské nemocnici na Pankráci.

K. J. Obrátil během svého života vybudoval knihovnu, kterou tvořily nejen knihy, ale i rozsáhlé sbírky bibliofilii, ex libris, národně historických památek, zejména z roku 1848 a z doby první světové války, rukopisy významných osobností. Součástí knihovny byla i národopisná sbírka, plakáty a erotika. Byl významným a váženým sběratelem nejen u nás, ale i v zahraničí (vlastnil největší soubor ex libris v Československu, působil ve výboru Spolku sběratelů a přátel ex libris v Praze a redakční radě jím vydávaného *Sborníku*). Ve třicátých letech 20. století se dostal do finančních nesnází a svoji knihovnu, sbírky, archiv i rukopisy svých prací byl nucen prodat Národnímu muzeu v Praze s podmínkou, že mu bude knihovna ponechána k doživotnímu užívání, což se stalo. Po zatčení gestapem v roce 1941, byly knihovna a sbírky značně poškozeny (gestapo zabavilo nejen erotika, ale vše, co se jim líbilo). Po Obrátlově smrti se torzo jeho knižní sbírky dostalo do Knihovny Národního muzea (díky jejímu řediteli M. Novotnému).

Sbírka ex libris byla velmi rozsáhlá a není dosud zcela zpracována. Obsahovala v menší míře heraldická ex libris, ukázky supralibros, první grafická ex libris, ex libris erotická, ex libris sběratelů a knihoven, zahraniční tvorbu (německá, francouzská, rakouská, španělská aj.), dobová i česká ex libris, akcidenční grafiku. Cenná jsou také ex libris vytvořená pro samotného K. J. Obrátily (s nejrůznějšími náměty a motivy). Byla poměrně pečlivě utříděna. K tomuto účelu byly některé grafické listy opatřeny adjustací (přichyceny na podkladový papír) se štítkem s údaji o díle a vlastním zařazení ve sbírce. Poskytovala významný materiál z hlediska zastoupení autorů (umělci, grafici, příležitostní tvůrci, sběratelé), ale i celého spektra použitých grafických technik (zinkografie, lept, mědirytina, dřevořez, dřevoryt, ocelorytina, linoryt aj. na zadní straně adjustace). Dnes tvoří základ fondu ex libris oddělení knižní kultury Knihovny Národního muzea. Další část dosud nezpracované pozůstalosti K. J. Obrátily se nachází v Památku národního písemnictví v Praze, střípky jsou i v rukou soukromých sběratelů a dalších institucí včetně Slovákého muzea v Uherském Hradišti.